

NOWOŚCI WYDAWNICZE

Ks. W. Umiński CM, *Polska Prowincja Zgromadzenia Księżąt Misjonarzy w latach 1918-1939*, Kraków 2009, Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księżąt Misjonarzy, ss. 384.

Celem tej pracy jest ukazanie stanu prowincji, struktury przestrzennej i funkcjonalnej, roli i zadań poszczególnych jednostek organizacyjnych i osób ze Zgromadzenia Księżąt Misjonarzy na terenie Polski, kiedy po odzyskaniu niepodległości nastąpiły dogodne warunki polityczne dla rozwoju działalności misjonarskiej. Praca ma ukazać wkład Zgromadzenia Misji w historię i kulturę Polski Odrodzonej (1918-1939), zwłaszcza poprzez prowadzoną przez Zgromadzenie działalność duszpasterską, formacyjną, naukową i wydawniczą. Jednym z głównych powodów skłaniających do podjęcia badań nad tą problematyką była przypadająca w 2001 roku 350 rocznica przybycia pierwszych misjonarzy do Polski.

Dotychczasowe badania nad historią Zgromadzenia Misji zarysowały jego rolę w Polsce przedrozbiorowej (S. Rospond, *Polska Prowincja Księżąt Misjonarzy w latach 1685-1772*, Lublin 1986, mps w Archiwum KUL); ukazały znaczenie misjonarzy na polu oświatowym (J. Dukała, *Organizacja studiów i przygotowanie alumnów w seminariach diecezjalnych pod zarządem Zgromadzenia Księżąt Misjonarzy w Polsce w latach 1675-1864*, Kraków 1975, mps); dotknęły działalności Zgromadzenia Misji podczas zaborów (T. Salwa, *Litewska Prowincja Księżąt Misjonarzy (1794-1842)*, Lublin 1962, mps; S. Janaczek, *Krakowska Prowincja Zgromadzenia Księżąt Misjonarzy 1865-1914*, Lublin 1979, mps). Nie podjęto jednak całościowych badań nad działalnością Zgromadzenia w okresie pomiędzy dwoma wojnami światowymi, chociaż powstało kilka monografii poszczególnych domów misjonarskich i opracowano biogramy znaczących misjonarzy działających w tym okresie. Brakuje opracowania, które ukazywałoby całość interesującej nas problematyki.

Jako dolną granicę opracowania przyjęto rok 1918, w którym Polska odzyskała niepodległość. Kończącą cezurą jest wybuch II wojny światowej, w wyniku której zniszczone zostały struktury organizacyjne zgromadzenia. Ramy terytorialne obejmują w zasadzie obszar II Rzeczypospolitej. W celu kompleksowego zobrazowania całości pracy Polskiej Prowincji Zgromadzenia Misji, przedstawiono w zarysie działalność wiceprowincji w Brazylii, Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i Rumunii oraz placówki misjonarskie we Francji i w Chinach, których dzieje zasługują na osobne opracowanie.

Podjętą pracę nad dziejami Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księży Misjonarzy w okresie międzywojennym autor postawił sobie m.in. następujące pytania: czym charakteryzowała się praca Prowincji w II Rzeczypospolitej; jakie decyzje podjęto w terytorialnym rozmieszczeniu nowych placówek w związku z przesunięciem granic kraju i likwidacją szeregu placówek w XIX wieku w dawnej prowincji litewskiej; czy działalność w okresie międzywojennym była jedynie kontynuacją form stosowanych przez zgromadzenie w okresie przedrozbiorowym, czy też wprowadzono ich poszerzenie; czy działalność Zgromadzenia Księży Misjonarzy przyczyniła się do odrodzenia wewnętrznego i wzmocnienia roli zgromadzenia w Polsce oraz do wzrostu duchowego ludności w prowadzonych przez misjonarzy parafiach, a także w jakim stopniu i na jakim odcinku misjonarze realizowali po 1918 roku dzieło swych poprzedników w odbudowywanych i nowo tworzonych placówkach?

Niedostateczna ilość materiałów drukowanych spowodowała konieczność przeprowadzenia szeroko zakrojonej kwerendy w archiwach zarówno kościelnych jak i w państwowych. Spośród kościelnych archiwów należy tutaj przede wszystkim wymienić następujące: Archiwum Archidiecezji Gnieźnieńskiej, Archiwum Centralne Zgromadzenia Misji w Rzymie, Archiwum Księży Misjonarzy w Krakowie na Stradomiu oraz Archiwum Instytutu Wydawniczego „Nasza Przeszłość” w Krakowie. Kwerendę przeprowadzono również w czterech archiwach państwowych: Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Państwowym w Bydgoszczy, Bibliotece Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie i Centralnym Archiwum Akt Nowych w Wilnie.

Najwięcej materiałów źródłowych uzyskano w Archiwum Księży Misjonarzy w Krakowie na Stradomiu, gdzie zachowały się akta poszczególnych placówek misjonarskich, personalia misjonarzy, dokumenty dotyczące pracy misyjnej zarówno w Polsce jak i zagranicą.

Dużą wartość źródłową przedstawiają artykuły drukowane w „Rocznikach Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, w kwartalniku kleryckim „Meteor”, w „Rocznikach Wincentyńskich” i w „Naszej Przeszłości”. Szczególnie cenne są te, które umieszczono w „Rocznikach Obydwu Zgromadzeń” dla okresu międzywojennego, ponieważ często odwołują się do archiwaliów, które nie zachowały się do naszych czasów. W celu scharakteryzowania organizacji zgromadzenia i zakresu kompetencji poszczególnych urzędów oparto się na przepisach zawartych w Regulach. Cenną pomocą okazały się też książki pamiątkowe, wydawane z okazji ważnych rocznic przeżywanych czy to przez całe zgromadzenie (*Księga Pamiątkowa Trzechsetlecia Zgromadzenia Księży Misjonarzy 1625-1925*, Kraków 1925) czy przez Polską Prowincję *Księga pamiątkowa parafii św. Stanisława B.M. w New Haven, Connecticut*, wydana z okazji 25-lecia nowego kościoła (30 maja 1938 roku) i poświęcenia nowej plebanii (16 października 1938 roku), New Haven 1938; *Historia 50-lecia Księży Misjonarzy w Ameryce Północnej 1904-1954*, Erie 1954.

Praca składa się z czterech rozdziałów. Rozdział pierwszy ukazuje organizację i rozwój prowincji w dwudziestoleciu międzywojennym. Po przedstawieniu w zarysie historii Polskiej Prowincji do 1918 roku omówiono w pierwszej kolejności zarząd prowincji i przełożonych lokalnych a następnie rozwój poszczególnych placówek, uwzględniając ich podstawy materialne. W rozdziale drugim dotyczącym członków prowincji Zgromadzenia Misji przedstawiono stan osobowy misjonarzy, ich formację ascetyczną i intelektualną. Rozdział trzeci omawia działalność wychowawczo-oświatową zgromadzenia. Po ukazaniu roli misjonarzy w formacji duchowieństwa diecezjalnego opisano małe seminaria prowadzone przez zgromadzenie oraz inicjatywy podejmowane na polu wydawniczym. Przedstawiono także znaczenie Zakładu im. ks. Siemaszki w wychowaniu i formacji biednych i opuszczonych chłopców. W ostatnim rozdziale omówiono zaangażowanie duszpasterskie misjonarzy, przedstawiając ich pracę parafialną, następnie kapelanie oraz działalność misyjną i rekolekcyjną. W tym rozdziale ukazano również pracę misjonarzy wśród Polonii we Francji i Rumunii oraz w Brazylii i Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej.

(Fragment z wprowadzenia do opracowania)